

УДК 378:373.3:792.8

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.0/25.179030>

Анна ЧЕРНИШОВА,
 orcid.org/0000-0003-4285-0022
 кандидат педагогічних наук,
 старший викладач кафедри мистецьких дисциплін
 і методик навчання
 Житомирського державного університету
 імені Івана Франка
 (Житомир, Україна) _anka_910@ukr.net

ОСНОВНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИКЛАДАННЯ ХОРЕОГРАФІЇ

У статті актуалізовано проблему професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання хореографії. Встановлено, що одним із механізмів удосконалення процесу професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів є впровадження в систему діяльності вищих навчальних закладів ефективних моделей, технологій оволодіння знаннями та вміннями, орієнтованих на викладання хореографії. З'ясовано, що зазначена проблема потребує вивчення цілого ряду питань, серед яких одним із найбільш важливих є визначення педагогічного інструментарію професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання хореографії. Сформульовано основну мету статті, яка полягає у визначенні основних форм організації процесу підготовки вчителів початкових класів до викладання хореографії. В основу систематизації форм професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання хореографії покладено теоретичну та практичну складові. Організаційним підґрунтям теоретичної підготовки встановлено різні типи лекцій: інформаційна, лекція-бесіда, проблемна, лекція-дискусія та ін. Доведено, що лекційна форма занять у процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання хореографії знайомить з основними теоретичними засадами дисциплін хореографічного циклу й формує базу для подальшого засвоєння практичного матеріалу. Для цілісності організації навчального процесу на основі технологічного підходу виокремлено цілий ряд конкретних форм практичної підготовки (семінарські, лабораторні заняття, самостійна робота, індивідуальні заняття, консультації, майстер-класи, перегляд відеоматеріалів, навчальні екскурсії, фольклорні експедиції, різні види спеціальних хореографічних практик). Констатовано, що системне застосування спеціально відібраних форм, що використовуються під час вивчення дисциплін хореографічного циклу, забезпечить цілісність процесу професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання хореографії.

Ключові слова: хореографія, підготовка вчителів початкових класів до викладання хореографії, форми організації навчального процесу.

Anna CHERNYSHOVA,
 orcid.org/0000-0003-4285-0022
 Candidate of Pedagogic Sciences,
 Senior Lecturer the Department of Artistic Disciplines and Teaching Methods
 Zhytomyr Ivan Franko State University
 (Zhytomyr, Ukraine) _anka_910@ukr.net

BASIC ORGANIZATIONAL FORMS OF THE PROCESS OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS' PREPARATION FOR TEACHING CHOREOGRAPHY

The article examines the problem of prospective primary school teachers' professional and pedagogical preparation for teaching choreography. It has been found that one of the ways to improve the process of prospective primary school teachers' professional and pedagogical preparation is the implementation of effective models and techniques for mastering knowledge and skills required for teaching choreography into the system of higher education institutions. It is ascertained that the problem under consideration requires a deliberate study of a number of issues. The selection of pedagogical tools for prospective primary school teachers' professional and pedagogical preparation for teaching choreography is regarded by the author as high priority. The aim of the article is defined. It is to identify basic organizational forms of the process of primary school teachers' preparation for teaching choreography. The system of the organizational forms suggested incorporates theoretical and practical components. Different lecture types (informational and interactive, problem-based and discussion-based, etc.) are established as an organizational basis for theoretical training. It has been proven that a lecture as a form of prospective primary school teachers' preparation for teaching choreography

familiarizes the participants with theoretical fundamentals of choreographic disciplines. It promotes further assimilation of practical material by the prospective teachers. In terms of the technological approach the organization of teaching and learning is viewed as a holistic process. Thus, a number of specific forms of practical training are singled out: seminars, laboratory and individual classes, video classes, master classes, independent work, educational excursions and folklore expeditions, counseling, various types of special choreographic practice. It is stated that systematic application of specially selected forms of learning choreographic disciplines ensures the integrity of the process of prospective primary school teachers' professional and pedagogical preparation for teaching choreography.

Key words: *choreography, primary school teachers' preparation for teaching choreography, forms of organization in the educational process.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку освітньої галузі знань важливим завданням є естетичне виховання підростаючого покоління. Одним із головних засобів реалізації цього завдання є залучення дітей до хореографічного мистецтва. Останнім часом у багатьох загальноосвітніх закладах зміст навчання розширюється шляхом запровадження хореографії як навчального предмету з метою естетизації та забезпечення фізичного розвитку дитини.

Додаткової уваги зазначена проблема набуває у контексті підготовки майбутніх учителів початкових класів, оскільки саме у молодшого школяра завершується формування цілого ряду фізичних та фізіологічних властивостей. Останнє зумовлює потребу узагальнення досвіду професійно-педагогічної підготовки студентів педагогічних факультетів та вимагає оновлення теоретико-методологічних засад проблеми підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання хореографії.

Аналіз досліджень. Загальнотеоретичні основи професійної підготовки педагога-хореографа досліджувалися у працях Г.О. Березової, Л.А. Бондаренко, О.А. Бурля, А.Я. Ваганової, Є.П. Валукіна, С.Г. Забрєдовського, Є.В. Зайцева, Р.В. Захарова, С.Л. Зубатова, Ф.В. Лопухова, А.М. Мессерера, А.П. Тараканової, Т.С. Ткаченко, В.І. Уральської та ін.

Визначена проблема потребує вивчення цілого ряду питань, серед яких одним із найбільш важливих є визначення педагогічного інструментарію професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання хореографії.

Метою статті є визначення основних форм організації процесу підготовки вчителів початкових класів до викладання хореографії.

Виклад основного матеріалу. Організаційною основою підготовки вчителя початкових класів до викладання хореографії є форми навчання. Багатоплановість поставлених дослідженням завдань потребувала використання таких форм організації навчального процесу, що забезпечували його теоретичну (різні типи лекцій) та практичну спрямованість (різні типи практичних занять).

Організаційним підґрунтям теоретичної підготовки стали різні типи лекцій: інформаційна, лекція-бесіда, проблемна, лекція-дискусія та ін.

Сучасна лекція з дисципліни хореографічного циклу висвітлює основні теоретичні засади курсу, спрямована на збагачення студентів новітньою науковою інформацією, а також дає установку на самостійну роботу, аналіз і навчальний пошук. Вона дає можливість майбутньому вчителю знайомитися з науково вивіреними, сучасними ефективними фаховими методиками, знати теоретико-методологічні підходи й методичні основи викладання хореографічних дисциплін, засвоювати точно визначені наукові терміни хореографічних понять. Лекційне заняття також стимулює активність та самостійність студентів у навчанні, адже передбачає створення сприятливих умов для виявлення й розвитку в них творчих здібностей, формування здатності до пізнавальної діяльності, уміння аргументовано доводити свою точку зору (Вітвицька, 2006: 148).

Тематика лекційного курсу забезпечує формування у студентів теоретичних знань про основні тенденції історичного розвитку танцювального мистецтва, основи методики викладання хореографії (принципи, форми організації, методи), особливості організації дитячого танцювального колективу тощо. Отже, у процесі лекції не тільки відбувається знайомство з основними теоретичними засадами дисциплін хореографічного циклу, але й передусім формується база для подальшого засвоєння практичного матеріалу (Благова, 2010).

Загальним для всіх типів лекцій є їх фахова спрямованість. У процесі викладання моделюється не лише зміст, але й враховуються психолого-педагогічні умови, які його визначають: специфіка форми професійної реалізації готовності до викладання хореографії у початкових класах, особистість викладача, його професійні якості, власна позиція, вміння пояснити існуючі суперечності визначеної проблеми, показ розв'язання деяких суперечностей на основі наукових розробок зарубіжних та вітчизняних фахівців для визначення майбутніми фахівцями своєї професійної позиції.

Проведення практичних занять на основі технологічного підходу дало можливість організувати навчальний процес цілісно за допомогою використання цілого ряду конкретних форм (семінарські, лабораторні заняття, самостійна робота, індивідуальні заняття, консультації, майстер-класи, перегляд відеоматеріалів, навчальні екскурсії, фольклорні експедиції, різні види спеціальних хореографічних практик). Розглянемо ці форми детальніше.

Семінарські заняття як форма організації навчально-пізнавальної діяльності студентів тісно пов'язані з лекційними заняттями та є їх логічним продовженням. Тематика семінарських занять упорядкована відповідно до змісту лекційного курсу і спрямована на закріплення знань, отриманих на лекційних заняттях та під час самостійної роботи. На семінарських заняттях відбувається розвиток координаційних прийомів, музикальності й виразності виконання, студентам також пропонується ознайомлення з методикою вивчення хореографічних фігур, з'єднань та композицій, принципами побудови окремих частин уроку. Вони спрямовані на формування у студентів умінь використовувати сучасні технології навчання у процесі викладання дисциплін хореографічної спрямованості, методично правильно пояснювати теоретичний танцювальний матеріал курсу та складати танцювальні композиції з основних елементів та з'єднань фігур (Кившенко, 2011: 96).

Інтеграція теоретичних знань, практичних умінь та навичок студентів відбувається під час проведення лабораторних занять. Лабораторні заняття з дисциплін хореографічного циклу дозволяють практично оволодіти технікою виконання танцювальних елементів, фігур, методикою їх вивчення. Вони передбачають формування у студентів основ педагогічно-виконавської майстерності, практичних умінь технічно виконувати танцювальні фігури з'єднання та композиції, записувати, розбирати й читати танець за записом. Викладання хореографічного матеріалу під час лабораторного заняття має ґрунтуватися на принципі наочності в навчанні. Викладач має передусім сам чітко й методично правильно виконувати танцювальні рухи, з'єднання, композиції, вміти розкласти їх на складові елементи. Візуально сприйнявши навчальний матеріал, студенти зможуть успішно виконати пропоноване завдання. У цілому, важливою умовою ефективності лабораторних занять є така організація діяльності студентів, яка б стимулювала їх до подальшої поглибленої самостійної роботи, активізувала їхню розумову діяльність (Сердюк, 2012).

Крім того, одночасно із засвоєнням танцювальної техніки, до кожного навчального заняття (практичного, лабораторного тощо) доцільно розробляти завдання, спрямовані на формування й розвиток у майбутніх учителів початкових класів, що викладатимуть хореографію, практичних умінь та навичок педагогічної діяльності. Саме це створює сприятливі умови для набуття майбутніми педагогами професійного педагогічного досвіду, дозволяє перевірити рівень засвоєння студентами методичних аспектів виконання танцювальної фігури чи композиції, практично готує студента до проведення хореографічних занять під час проходження виробничих педагогічних практик (Рудницька, 2005: 235).

Важливою формою організації навчання у вищій школі є самостійна робота студентів, яка передбачає поглиблене вивчення теоретичного та практичного матеріалу, вдосконалення професійних умінь та навичок, сформованих під час аудиторних занять. Виконання завдань для самостійної роботи може здійснюватися з допомогою і без допомоги викладача (але без його безпосередньої участі), мати репродуктивний і творчий характер. З метою оптимізації самостійної роботи студентів викладач не тільки визначає конкретні навчальні завдання, а й складає інструктивно-методичні матеріали до їх виконання, методичні рекомендації, пропонує список необхідної літератури, навчальні відеоматеріали (Дем'яненко, 1998: 175).

Самостійна робота включає в себе кілька етапів, пов'язаних із створенням різних хореографічних творів, їх постановкою на конкретних виконавців, самостійним проведенням уроків, які мають різні цілі і завдання (закріплення методики виконання вправ екзерсису біля станка і на середині залу, робота над технікою і методикою виконання елементів рухів або національного танцю).

Індивідуальна робота студентів передбачає консультації з викладачем, опрацювання додаткової навчально-методичної та наукової літератури з підготовки окремих тем, перегляд відеоматеріалів, що дає можливість розширити і поглибити знання з дисципліни. Вона проводиться із кожним студентом з метою з'ясування рівня усвідомлення ним окремих теоретичних положень з курсу, практичного засвоєння та удосконалення виконавського рівня, виявлення проблемних ситуацій і пошуку шляхів їх розв'язання. Тематика індивідуальних занять має динамічний характер, оскільки особистісно-зорієнтована на рівень засвоєння фахових знань і умінь кожним студентом (Вітвицька, 2006: 214).

Однією із необхідних форм організації навчального процесу, що знаходиться у безпосередній взаємодії з іншими формами роботи із студентами, є консультація. Вона відкриває додаткові можливості для вивчення кожного студента, його інтересів, потенціалу, рівня підготовки, ставлення до предмету. За своїм характером консультації можуть бути груповими та індивідуальними. Тематичний зміст консультації формується з урахуванням потреб студентів, які виявили слабкі теоретичні знання з певних тем, розділів курсу чи бажають їх поглибити. Консультації під керівництвом викладача проводяться з програмних питань курсу, що виносяться на самостійне вивчення, а також з метою подолання певних утруднень, що виникли під час практичного відпрацювання окремих елементів, з'єднань, танцювальних композицій у системі аудиторних занять (Благова, 2010).

Ефективною формою організації навчання майбутніх учителів хореографії є проведення майстер-класів, що передбачає запрошення знаного викладача чи виконавця з метою передачі студентам творчого педагогічного досвіду та його технічної майстерності. У процесі таких занять студенти мають можливість ознайомитися з різними формами подачі матеріалу, сформувати уявлення про поліваріативність методик проведення занять, здійснити їх порівняльний аналіз, узагальнення, визначити шляхи формування власної методики викладання хореографічних дисциплін з урахуванням передового педагогічного й хореографічного досвіду. З метою організації майстер-класів профільна кафедра налагоджує й підтримує творчі зв'язки з аматорськими хореографічними колективами міста й області, їх художніми керівниками, відомими балетмейстерами, методистами хореографії, викладачами хореографічного мистецтва інших вищих навчальних закладів (Благова, 2010).

Важливою формою організації навчання майбутніх учителів хореографії також є перегляд заздалегідь підготовлених відеоматеріалів (виступи відомих танцювальних колективів та сольних виконавців, майстер-класи педагогів-хореографів, майстер-класи з різних стилів танцювального мистецтва та ін.). Це допоможе майбутньому учителю хореографії визначити та порівнювати індивідуальний почерк різних відомих педагогів-хореографів, виділяти особливості індивідуального почерку окремих сольних виконавців, ознайомитися із сучасними тенденціями у розвитку різних стилів хореографічного мистецтва та ін.

Вчені (В.А. Сластенін) визначають екскурсію як специфічне навчально-виховне заняття, перенесене у відповідності з певною освітній або виховною метою на підприємство, в музей, на виставку, пов'язане з вивченням навчального предмета на певному етапі, що передбачає особливу організацію взаємодії педагога і учнів, і виділяють види екскурсій (виробничі, природознавчі, краєзнавчі, літературні, географічні та ін.) У процесі підготовки учителів початкових класів, що викладатимуть хореографію, поширені краєзнавчі екскурсії, які є одним із способів вивчення історії, природи, економіки, культури досліджуваного регіону. Будь-який із видів екскурсій входить у загальну систему навчально-виховної роботи і застосовується у взаємозв'язку з уроками та іншими організаційними формами, будучи важливою ланкою в цілісному педагогічному процесі (Сластенін, 1997: 85).

У процесі фольклорних експедицій майбутні учителі початкових класів та хореографії знайомляться з етнічними особливостями хореографічної культури, укладу життя, побуту того чи іншого народу, отримуючи необхідну, достовірну інформацію з досліджуваної проблеми, підтвердження або спростування інформації, розміщеної у літературних джерелах.

Забезпечення високого рівня професійно-практичної підготовки майбутніх учителів безпосередньо пов'язане з організацією педагогічних практик різних рівнів (навчально-методичних та безперервних виробничих). Провідним завданням педагогічної практики визначається формування у студентів фахових умінь організації та здійснення навчально-тренувального і творчо-постановочного хореографічного процесів у системі загальної та позашкільної освіти. Різні види спеціальних хореографічних практик (навчально-методична практика з хореографії, навчальна фольклорна практика, навчально-тренувальні хореографічні збори, виробничі педагогічні хореографічні практики) дають можливість студентам насамперед збагатити свій фаховий досвід, а також продемонструвати набуті практичні вміння й навички з методик викладання дисциплін хореографічного циклу (Благова, 2007).

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати, що системне застосування спеціально відібраних форм, які використовуються під час вивчення дисциплін хореографічного циклу, забезпечить цілісність процесу професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання хореографії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Благова Т. О. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів-хореографів у системі педагогічної освіти. *Вісник Житомирського державного університету*. Житомир, 2010. Вип. 50. Серія : Педагогічні науки. С. 72–76.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підручник за модульно-рейтинговою системою магістратури. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
3. Виробнича педагогічна хореографічна практика : програма для студентів вищих педагогічних навчальних закладів зі спеціальності 7.010103 «Педагогіка і методика середньої освіти. Хореографія» / укл. Т. О. Благова. Полтава, ПДПУ, 2007. 18 с.
4. Дем'яненко Н. М. Загальнопедагогічна підготовка вчителя в Україні (XIX – перша третина XX ст.) : монографія. К. : ІЗМН, 1998. 328 с.
5. Кившенко Ю. А. Средства профессиональной подготовки педагогов-хореографов в ВУЗе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Самара, 2011. 196 с.
6. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 2005. 360 с.
7. Сердюк Тетяна. Принципи хореографічної освіти в професійній підготовці майбутніх учителів хореографії. *Нова пед. думка : наук.-метод. журнал*. 2012. № 2. С. 205–208.
8. Слостенин В. А., Подымова Л. С. Педагогика : инновационная деятельность. М. : Магистр, 1997. 224 с.

REFERENCES

1. Blahova T. O. Osoblyvosti profesynoyi pidhotovky maybutnikh uchyteliv-khoreohrafov u systemi pedahohichnoyi osvity [Features of the professional training of future teachers-choreographers in the system of pedagogical education]. *Bulletin of Zhytomyr State University*. Zhytomyr, 2010. Vyp. 50. Seriya : Pedahohichni nauky. pp. 72-76 [in Ukrainian].
2. Vitvyts'ka S. S. Osnovy pedahohiky vyshchoyi shkoly : pidruchnyk za modul'no-reytnynhovoyu systemoyu mahistratury [Fundamentals of higher education pedagogy: a textbook for modular-rating system of the master's degree]. Kyiv : Tsentr navchal'noyi literatury, 2006. 384 p. [in Ukrainian].
3. Vyrobnycha pedahohichna khoreohrafichna praktyka : prohrama dlya studentiv vyshchychkh pedahohichnykh navchal'nykh zakladiv zi spetsial'nosti 7.010103 "Pedahohika i metodyka seredn'oyi osvity. Khoreohrafiya" [Production pedagogical choreography practice: a program for students of higher pedagogical educational institutions in the specialty 7.010103 "Pedagogy and a methodology of secondary education. Choreography"] / ukl. T. O. Blahova. Poltava, PDP, 2007. 18 p. [in Ukrainian].
4. Dem'yanenko N. M. Zahal'nopeidahohichna pidhotovka vchytelya v Ukrayini (KHKH – persha tretyna KHKH st.) : monohrafiya [General pedagogical teacher training in Ukraine (nineteenth - first third of the twentieth century): a monograph]. K. : IZMN, 1998. 328 p. [in Ukrainian].
5. Kivshenko YU.A. Sredstva professional'noy podgotovki pedagogov-khoreografov v VUZe : dis. ... kand. ped. Nauk : 13.00.08 [Means of professional training of teachers-choreographers in the university: dissertation of the candidate of pedagogical sciences : 13.00.08]. Samara, 2011. 196 p. [in Russian].
6. Rudnyts'ka O.P. Pedahohika : zahal'na ta mystets'ka : navchal'nyy posibnyk [Pedagogy: general and artistic: a manual]. Ternopil' : Navchal'na knyha. Bohdan, 2005. 360 p. [in Ukrainian].
7. Serdyuk Tetyana. Pryntsypy khoreohrafichnoyi osvity v profesyniyi pidhotovtsi maybutnikh uchyteliv khoreohrafiyi [Principles of choreographic education in the professional training of future teachers of choreography]. *New pedagogical thought : science-method. magazine*. 2012. № 2. pp. 205–208. [in Ukrainian].
8. Slostenin V. A., Podymova L. S. Pedagogika : innovatsionnaya deyatelnost' [Pedagogy: innovation]. M. : Magistr, 1997. 224 p. [in Russian].